

gyűjtötték, meg elsajátították azt a zenei és tánc hagyományt, mely örömet szerez annak, aki járja, s esztétikai élményt nyújt annak, aki megbámulja előadásukat. Színpadraállított koreográfiáikat a tisztaság, az egyszerűség, a természetesség és a modern érzések őszinte tolmácsolása jellemzi. Legutóbb, 1992 áprilisában olyan tánc háztalálkozóval ajándékozták meg Kolozsvár magyar táncszerető közösségét, melyre az 1970-es évek végétől nem volt alkalom, lehetőség. Miközben találkozási alkalmat kínáltak fel a moldvai csángó, székelyföldi, mezőségi, kalotaszegi, dunántúli fiataloknak, bizonyára átformálták egyesek tudatában a magyarságról alkotott kép koordinátáit is.¹⁷

(Művelődés, 1992/7. 23.)

A tánc is nyelv...

Kerekasztal-beszélgetés a tánc ház közösségformáló szerepéről

Többszörös áttétellel kapcsolódik a néptánc a hétköznapok mozdulatvilágához, jellegzetes mozgásformáihoz. Míg az ún. társasági táncok – melyek teljesen más minőségi csoportot képviselnek – olyan erősen stilizálódtak a társadalom és szokásainak állandó változásával, hogy az eredeti összefüggések már a homályba vesznek, a néptánc formanyelve a mai napig felismerhető kapcsolatot őrzött meg a köznapi élet mozgáselemeivel. S bár az eszköztárát alkotó testtartások, lépések, dobbantások, csapások, pörgések között számtalan az olyan, melynek egyszerűen nincs megfelelője a köznapi élet mozdulatanyagában, e táncfigurák mindig ugyanazokat a minőségeket, értékeket, képességeket képviselik, amelyek a köznapi mozdulatanyagban analógiaként vagy tendencia jelleggel megtalálhatók. Úgy szépek, fenségesek, komorak vagy vidámak a néptánc formái, hogy a mindennapi mozgás szép, fenséges, komor vagy vidám formáira utalnak.

Valószínűleg ragaszkodó, a szabadság és korlátozottság között középutként jelentkező kifejezési forma a néptánc – talán ezért is vált az elmúlt években s most újra vitathatatlanul társadalmi jelentőségűvé.

A tánc házmozgalom kiteljesedésében a kolozsvári tánc háznak jelentős szerepe van. Éppen tizenöt esztendeje, 1977-ben nyílt meg egy maroknyi lelkes fiatal és Könczei Ádám szervezésének köszönhetően. Az eredeti és éppen ezért értékes tánc hagyományaink megismerésének vágya, a szakszerű helyszíni gyűjtés, az alapos tanulás csapatosan vonzotta fiataljainkat. A monostori tánc házban két „banda” is játszott az eredeti népi hangszeres zenét: Sepsi Dezső primás, Sinkó András kont-

17 Részlet Pozsony Ferenc *A Bogáncs néptáncgyűttes laudációja* című írásából.

rás, Kőnczei Árpád bőgős és Székely József Levente, Papp István (Gázsa) prímás, Kostyák Alpár kontrás, Porzsolt Antal bőgős.

A régi tánc házas csapat s az újjáéledő táncmozgalom üdvözlésére rendezte meg a Bogáncs együttes Kolozsvárott, április 4-én az I. Ifjúsági Néptánc Találkozót.

A reggelig tartó rendezvény sokszínűségével lepte meg a résztvevőket, a hajdani tánc háztalálkozókra és kalákákra emlékeztetve. A zsúfolásig megtelt díszterem többször is visszhangzott a tapsból, mikor a györgyfalvi, széki, pürkereci, lapádi és lészpedi fiatalok hagyományörző táncaikat és énekeiket adták elő. Fellépett a „Kicsi” Bogáncs, a Bartók gyermekegyüttes és végül a legnagyobb tapsot – sikert aratva, a Brassai Líceum táncegyüttese, a Bogáncs.

Ezzel egyidejűleg a Brassai gimnázium másik szárnyában gyűltek össze az együttesek vezetői, folkloristák és a Művelődés szerkesztői. Az alábbiakban az itt elhangzott beszélgetés egy részét közöljük:

Szabó Zsolt:

– A jelenlévő szakemberek bizonyára mélyen szántó szakmai beszélgetésre, beszámolóra is képesek, ám most egy közérdekűbb szempontból próbáljuk megvizsgálni a felvetett kérdéseket: mit is jelent a tánc házas, a közös táncolás; a néptánc csoportoknak milyen közösség-szervező, közösség-alkotó szerepük van?

Azt hiszem, legalábbis hajdani diáktapasztalataim szerint, ha valamely közös érdeklődés hatására ki tud alakulni egy ügyes kisközösség, akkor ez egyéb területen is megállja helyét. Most éppen a néptánc iránti érdeklődés, a népdal tanulás köré sikerült egy kisközösséget szervezni – ez fokozatosan szellemi központjává is válhat egy iskolának, egy kisvárosnak, talán egy ilyen nagyobb városnak is, mint Kolozsvár. Itt van például a Brassaiban a Bogáncs együttes. Ha jól utána számolunk, az együttesben, a kicsikkel együtt most már több mint százán vannak... és ez azt jelenti, hogy Kolozsvár magyarságának – durván számolva – legalább egyharmada valamilyen formán kapcsolódik a Bogáncshoz. Vagy azért, hogy megnézte előadásait, vagy azért, mert valamelyik családtagja a Brassaiba jár, talán éppen bogáncsos is, vagy más úton került szorosabb-lazább kapcsolatba az együttesel. Megállapíthatjuk, hogy ez a tánc együttes egy nagyszámú közösséget tart össze. Hogy sikerült megteremteni ezt a szellemet? Átadom a szót a házigazdák közül a Bogáncs vezetőjének.

Kőnczeiné Tolna Éva:

– Az együttes 1985-ben alakult. Ekkor kerültem ebbe az iskolába s egy ötödik osztálynak – akik most tizenegyedikesei – lettem osztályfőnöke. Elhatároztam, ezekkel a gyerekekkel valami rendkívülit alkotok és úgy gondoltam, hogy a néptánc az a megnyilvánulási forma, melyben a leghasznosabb lehetek. Jöttek a táncmesterek s minden évben megtanítottak egy-két táncot, néhány előadásunk is volt, de mi nem csak ezt akartuk. Az volt a szándékom elsősorban, hogy a városi gyerekeket megismertessem a népdallal, a néptáncal; érzésem szerint ez is hozzátartozik az általános műveltségükhöz... és most egy közhellyel folytatnám, amit a gyerekek már kívülről tudnak – magyarul, mikor bemegyek már mondják: „A néphagyomány tart meg bennünket magyarnak, az egyetemes műveltség tesz bennünket európaivá”. Ez a köszönés.

Annyi táncot megtanultak – s ebben gyermekeim: Árpád, Csilla és most már Csongor, segítettek a legtöbbet – hogy megszületett az ötlet: miért ne szerezzünk másoknak is örömet azzal, ami nekünk öröm? Ekkor mertünk a közönség elé kerülni, először 1986. december 5-én, az „Új hold, fényes nap” című műsorunkkal. Azóta is minden előadásunk, műsorunk címe egy-egy csujogató, népdal vagy népi játék kezdő sora. Az iskolán kívül ötvenhárom fellépésünk volt, huszonöt helyen vendégszerepeltünk és most már elértük a tizenkettedik műsorunkat. Pillanatnyilag a Bogánács több mint 150 tagot számlál... van az öreg Bogánács, a nagy Bogánács; az utánpótlás-együttes, ezek a kilencedik, tizedik osztályos tanulók, akik utólag kapcsolódtak be munkánkba, és van a Kisbogánács, ahol második elemistától hetedik osztályos tanulóiig mindenféle korú gyerek van.

Nilván, nem ez a lényeg: kik és mennyien tartoznak együttesünkhöz, hanem mi a Bogánács közösségformáló szerepe? Az egész elképzelésnek most kezd beérni a gyümölcse... és fájdalmas, hogy most lesz vége. A hajdani ötödikesek jövőre érettségiznek és velük együtt én is hamarosan visszavonulok az iskolából. Nem tudom, hogy kinek lesz elég ereje ahhoz, hogy ezt tovább folytassa. Nem akarok senkit sem untatni azzal, hogy milyen gondokat, bajokat okoz ez a nagy összetartozás, csaknem azt mondtam, egymás nélkül nem tudunk élni... Ebben a csoportban kialakult egy Bogánács-szellem. Nem szeretném, ha félreértenének – mások ezek a gyerekek mint a többiek, más a viselkedési formájuk, más a tanuláshoz való viszonyuk. Elsorolhatnám nevüket, az iskola legjobb tanulói a bogánácsosok. Nagyon szigorú fegyelmi eljárást indítottunk azok ellen, akik valamit vétettek, kezdve a próbáktól... nem megengedett a késés, s ez a pontosság sok egyéb meg tanította őket. A Bogánácsnak van törvénye, van zászlója, van jelvénye, van fogadalma... jó bogánácsosnak lenni, jó idetartozni...

Kallós Zoltán:

– Nagy szerencséje volt a Brassainak, hogy egy ilyen tanárnő került ide, mindenhol kellene legyen egy ilyen vezéregyéniség. Az imént mondta: jó tanulók. Ez bebizonyosodott az előző táncházások esetén is. Nekem is nagy örömömre szolgált – amikor felvételre került a sor, ezek a gyerekek túlnyomórészt be is jutottak főiskolákra, egyetemekre. Tudták mit kell tenniük ezért, tovább láttak, tudták hova tartoznak, és ez nagyon fontos – különösen nekünk – az identitásunk megőrzésében, hisz kis nép vagyunk. Elsősorban az anyanyelv fontos, de fontos a zenei anyanyelv is – ezt a táncházban tanulhatják meg fiataljaink. Ez a mozgalom túllépte Románia, túllépte Magyarország, túllépte Európa határait és azt lehet mondani, hogy ez az egyetlen mozgalom, ami nemcsak a magyar anyanyelvű fiatalokat, hanem a világ ifjúságát is összefogja. A zene az a nyelv, amin a legjobban tudunk értekezni. Ez a zene érzelmeket ébreszt, mondanivalója van... s a táncház egy olyan szórakozási forma, ami évszázadokon át alakult ki egy közösségen belül és ez megkövetel egy viselkedési formát, egy magatartást. Én tudom a szülőfalumból:¹⁸ voltak a kezesek, voltak az első legények... ott rend volt a táncházban. Egy lány nem ment ki egyedül

¹⁸ Kallós Zoltán a Kolozs megyei Válaszúton született.

a bajára, mert megszólták, négyen-öten mentek ki; ha egy legény szemtelenkedett, részeg volt, rendreutasították. Ezt a rendet látom a városi táncházakban is; a kolozsvári táncházban soha sem fordult elő sem verekedés, sem késelés, nem úgy mint a diszkóban.

Táncolni anyanyelvi szinten kell megtanulni. Mi az emberek közé akarjuk lehozni a táncot a színpadról. Ez egy nemzeti örökség, amit meg kell őrizni és tovább adni a következő nemzedéknek, mert addig leszünk magyarok, amíg magyarul éneklünk és magyarul táncolunk. Ezt a nevelést már az óvodában, a legkisebb korban el kell kezdeni, már pólyás korában a gyerekeknek énekelni kell, magába szívja...

Visszatérve a Könczei családra, Évának tényleg nagy segítsége volt a gyermekeiben. A legelső kolozsvári táncházat is ők indították el, Kovács Ildikó jóvoltából a bábszínház egyik termében.

Az első budapesti táncház pedig úgy indult el... megjelent a Balladák könyve s meghívtak egy beszélgetésre a Fehérvári úti Művelődési Házba... ekkor kezdett mozgolódni a Sebő együttes. Timár Sándor, aki most az Állami Együttes vezetője, elhozta gyerekeit a balettiskolából s előadás után pedig az egész társaság táncra perdült. Ennek hatására döntöttek: táncházat szerveznek. Így kezdődött a táncház...¹⁹ Kik mentek eleinte táncházba? Az együttesek tagjai, hisz csak azt tudták táncolni eleinte, amit a színpadon, s csak ezután kezdett terebélyesedni s vált mozgalmommá.

Bálint Kelemen Attila:

– Az iskola szempontjából közelíteném meg a kérdéskört. Vitathatatlan a Bogács közösségformáló szerepe iskolánkban. Még nem voltam az iskola igazgatója, mikor tanúja lehettem az iskola vergődésének: az akkori, adott körülmények között is megőrizzük hagyományainkat. Első lehetőségem, hogy felkaroljam, segítsem az együttes munkáját, 1990 februárjában adódott, mikor igazgatóként szabadkezelt biztosítottam Évának, az együttes műsorainak a megszerkesztésében és kivitelezésében. Ők gazdaságilag is külön egységet képeznek iskolánkban. Mindazt, amit elértek, nemcsak szellemi értékekben, hanem gazdaságilag is, úgy is mondhatnám, hogy összetáncolták. Ruhájukat, csizmájukat, kalapjukat... és ebben teljesen szabadkezelt adtam, s az igazgatóság részéről minden segítséget biztosítva, igyekeztem hozzájárulni sikerükhöz. Az egység, a közösségi egység formálásában nagyon-nagy szerepe van a táncsoportnak... Ha én szóba akarok állni a diákjaim kb. tizenöt százalékával, akkor elég ha azt mondom, Bogács. Bármilyen fegyelmi gond akad, ha bogácsos, akkor meg is oldódik rögtön, anélkül, hogy különösképpen beavatkozzak – megoldja az együttes. Vállalja, megoldja s olyan gondoktól szabadít meg, amiknek elsimítása nehéznek tűnik számomra.

19 Itt Kallós Zoltánnak egy valószínűleg igen szubjektív visszaemlékezését olvashatjuk: az első budapesti táncházat 1972. május 6-án rendezték meg a Liszt Ferenc téri Könyvklubban, a Balladák könyve említett budapesti könyvbemutatójára pedig 1974-ben került sor: „Amikor a Balladák könyve 1974-ben megjelent Budapesten, dedikálni voltam, és meghívtak előadást tartani a Fehérvári úti művelődési házba.” (Lásd Csinta Samu: *A lélekmentő. Kallós Zoltán első kilencven éve*. Budapest, 2016: 163.)

Évának ellent kell mondanom: szomorúan mondta, talán vége. A nagy Bogáncs oda fejlődött, hogy rövidesen, az iskolát elhagyva önálló együttesként fog működni, felnőtt együttesként, mert ők egymás nélkül tényleg nem tudnak megenni. Nagyon dicséretes és számomra megnyugtató, hogy iskolánkba bevezették a tánctanításban alkalmazott módszereiket, azaz olyan módszertant dolgoztak ki, mellyel a nagy táncos a kisebbeket táncolva tanítja, oktatja. A tánc tudás szempontjából is az együttes képest önmagát fenntartani. Az öreg bogáncsos táncolni is megtanítja a kisbogáncsost..., ilyen „táncoktatás” folyik nálunk és talán ez a folyamat folytatódni fog iskolánkban.

A tánc lekerült a közönség közé, nem az a fontos, hogy válogatott gyerekeknek jól megtanítsuk a táncot, hogy legyen egy táncsoport, hanem mindegyikük ráharapjon ennek szépségére, értékére s szívből-lélekből táncoljon és énekeljen.

Marosfői Ilona:

– Úgy érzem, meg kell magyaráznom a szentmiklósi líceum táncsoportjának jelenlétét, részvételét ezen a találkozón. Mi még ott tartunk, hogy csak „a kályha mellől” tudunk elindulni, táncsoportunk az idén alakult. Úgy érzem, otthon, a Gyergyói medencében bizonyos népszokások elkallódtak, így a táncok is elmaradtak. Nagy divat lett a diszkó, a modern tánc, a kezét-lábat szétdobáló „táncok” s ezek ellensúlyozására és a hajdani hagyományok életre keltésére szerveztem táncsoportunkat. Szeretném gyermekeimet valamilyen úton-módon összekovácsolni. Nem tudok jajdejlő néptáncot tanítani, ez a legnagyobb nehézségem...

Hogy miért jelentkeztünk mi is erre a találkozóra? Mert ki szeretnénk lépni abból a névtelenségből, amibe mi belesüllyedtünk a Gyergyói medencében. Körbevesznek a Kárpátok, a medence úgy néz ki, mint egy nagy üst, ennek a fenekén vagyunk mi elrejtve. Előrebocsátom, nem fogunk nagyot produkálni, csak azt szeretnénk, hogy vegyenek rólunk is tudomást. Valahogy kiestünk a figyelem központjából, bánt, bosszant ez a névtelenség, ebből szeretnénk kilépni... Ez vezetett arra, hogy a találkozóra benevezzek! Persze arra is gondoltam, hogy segítséget, ötleteket fogok kapni itt...

Kallós Zoltán:

– Válaszolok a tanárnő enyhén szemrehányó mondataira. Július végén, augusztus elején lesz Csillebércen egy kb. tíz napig tartó nemzetközi tánc tábor. Nagyon komoly munka fog ott folyni s teljesen ingyenes. A tábor vezetője, Papp Imre, barátom, s azért sikerült jó néhány ügyes gyereket beajánlanom ide. Gyergyószentmiklósról is küldhetnek egy táncospárt vagy két zenészt, egy primást és egy brácsást, hogy ők majd továbbadják a tanultakat iskolájukban.

Horváth Arany:

– Kallós Zoltán segíteni akarásához hozzáfűzném, hogy Köncei Árpád egy érdekes és eredeti megoldást javasolt: módszeresen kellene a néptáncot tanítani Háromszéken. Ő egy tánciskolát képzel el, ami véleményem szerint most kivitelezhetetlen, ám a Háromszék Állami Együttes indíthat egy tanfolyamot, erre a célra kérhetünk támogatást a Művelődési Minisztériumtól. Most már nem kell a szekuritáté elől bújkálni, a pincékben táncolni, mint a csernátони táborokban... Ezek a drága kicsi gyer-

mekek, a „bogáncsosok” ott áztak-fáztak, de minden nyáron eljöttek és az az összehozás és egymásravigyázás, ami ott kialakult, azt hiszem egy életre tart – őket márbottal sem lehet széjjelverni.²⁰

Ha Árpiék Háromszéken belül meg tudják szervezni a tánctanfolyamot, akkor a gyergyói gyerekek sem kell magyarországi táborokba menjenek. Az itthoni táncokat kell legelőbb megtanulni, a gyergyóiak is tanulják meg előbb a saját tájnyelvi táncukat s utána próbálják meg a többit is. Ebben kell segítséget nyújtanunk... Kérem Árpit, szóljon hozzá, hogy lehet ezt megoldani?

Könczei Árpád:

– Nagyon sok gondolat van bennem, olyan is, amit nehéz érzelmek nélkül elmondani. A huszadik század eleji magyar folklorisztika és népzene kutatás egy olyan iskolát teremtett, aminek végül is diákja vagyok, mert zeneszerzői szakon végeztem és Szenik Ilona volt a folklórtanárom. Ő egyik tagja annak a generációnak, akik szakértői szinten művelték azt a népzene kutatást, azt a tudományos összehasonlító folklorisztikát, amit Bartók és Kodály neve fémjelez. A romániai magyar népzene kutatás nemcsak felemelkedett a magyarországi, illetve az európai szintű kutatásokhoz, hanem olyan eredményeket ért el, mikkel méltán büszkélkedhetünk, egyenlő rangként tekinthetjük bármelyik más folklorisztikával. Ennek ellenére, úgy érzem, a népzene és néptánc kutatások eredményei még mindig nem jutottak el a köztudatba.

Táncot, népdalt bizonyos szakmai felkészültség nélkül tanítani nem lehet, a pusztá akarás, az kevés. Nem akarom lebecsülni az eredményeket, de elmondanám, milyen buktatókat látok... végül is, nem a Háromszék vagy más profi együttes munkájáról akarok beszélni, hanem bizonyos tévhiteket szeretnék eloszlatni. A mai találkozáson hallom, az esti tánc házban széki fiatalok tanítanak majd... a széki fiatalok nagyon jól táncolnak, de tanítani sajnos nem tudnak. Furcsa, ugye?

Az utóbbi negyven évben, nemcsak Romániában, hanem az egész kelet-európai szocialista tömbben, a folklór államilag támogatott ügy volt, de csak Magyarországon választották szét az ún. hagyományörzőket az amatőröktől. Ez az elkülönítés a Megéneklünk Románián egyáltalán nem következett be. Ez azt jelenti, hogy bizonyos kritériumok értelmében, ha versenyre vagy seregszemlére került a sor, ugyanazzal a mértékkel mérték a hagyományörzőket, az adatközlőket, mint az amatőröket. Nekünk vannak olyan adatközlőink, akik soha életükben tánc csoportban nem táncoltak, de egymagukban is csodálatos élményt tudnak nyújtani a közönségnek. Engedjenek meg nekem egy kitérőt: a világon nincs egyetlen egy olyan művészeti ág vagy stílus, aminek ne legyen rétegközönsége, de ez az erdélyi magyarságnak, éppen az itteni helyzete miatt, nem elég világos. Visszakanyarodva, mondtam az előbb, olyan adatközlőink vannak, akik csodálatosan táncolnak, de mivel nem voltunk ránevelve arra, hogyan kell őket nézni, hogyan kell őket látni, nem igazán tudjuk őket

²⁰ 1988–1990 között három alkalommal került sor a csernátoni falumúzeum területén néptánc táborra (1988-ban és 1989-ben hivatalosan fadaragó tábornak „álcázva”), amelyen többek között részt vettek a kolozsvári folklórkörösök, Könczei Csilla vezetésével, erről részletesen lásd Könczei Csilla: *Késleltetett évfordulók. Folklórkör, Bogáncs, Tehénpárt*. In: Könczei Csongor (szerk.): *Bogáncs* 25. Kolozsvár, 2010: 18–22.

értékelni. Kialakult egy felfogás: ha néptáncot akarunk megmutatni, akkor azt színpadi formában, koreográfiával kell. Ezáltal alakult ki egy rétegközönség, aki szereti a néptáncot és a népdalt.

Jó lenne szélesíteni azok körét, akik másként is szeretik a néptáncot, a népdalt, de ennek néhány akadályát látom. Lehetőséget kell teremteni a falun élő, megmaradt hagyományok megmutakozásának, akár egy ilyen rendezvényen, mint a mostani, akár a Szejké-fesztiválon, a bálványosin...

A táncházaknak táncoktatókra van szükségük, a Magyarországon kitapasztalt és bevált módszereket érdemes átvenni, mert egy falusi legény bármilyen jól tudjon táncolni, tanítani nem tud. Ha egy ún. táncpedagógus kiáll egy gyermekcsoport elé –, hogy a gyergyói tanárnőnek is adjak egy konkrét választ – és módszeresen tanít, a gyergyóiak néhány nap alatt megtanulhatják a széki táncokat. A tánctanításnak vannak bizonyos alapvető módszerei, amit az elmúlt tizenöt-húsz év alatt a magyarországi táncházakban kitapasztaltak, tulajdonképpen ezt a módszert tanultuk meg itt, mi is, ugyanezt tanulta meg tőlem az öcsém is és általa, ugyanez történik a Bogács együttesben is.

A táncoktatók alaposan kell ismerjék a magyar nyelvterületek táncait, tánc típusait, táncdialektusait. Ezt pedig csak tanfolyamon lehet elsajátítani, itt segítenek felfedezni az általános értékeket. A kutatást minden érdekli, a gyergyói Köllők tánca is, egy hivatásos táncegyüttes célkitűzése között szerepelnie kell annak is, hogy a Felvidéktől a moldvai csángóig, az Alföldtől a Kárpátaljáig, mindenféle tánc bekerüljön a repertoárjába, de ha a táncházmozgalmat egy közművelődési, ifjúságnevelési formának tekintjük, minden magyar táncot nem lehet egyszerre tanítani. Most megint a gyergyói tanárnőhöz szólok, a gyergyói tánc háznak nem az a legfontosabb, hogy ott gyergyóit táncoljanak. A szentmiklósi fiatalok helyesen tennék, ha megtanulnák a mezőségi, a széki, a kalotaszegi táncokat, mint például a szolnoki vagy kolozsvári fiatalok tették. A kutatás is bebizonyította, hogy Háromszék egy nagyon polgárosult vidék, nincs egy olyan sajátosan gazdag néptánc hagyománya, hogy azt színpadra kelljen vinni. Még egyszer kihangsúlyozom, egy kutatóintézetnél, egy tudományos akadémián, a filmtárban ott kell legyen az is, hogy egy kökösi bácsi és néni kettőt lép jobbra és kettőt balra s forog egyet... de ezt a tánc házban népszerűsíteni, engedjék meg, én azt mondom: nem ettől gazdag a néptánc hagyomány. Inkább tudjon az erdélyi fiatal egy dunántúli ugróست... Magyarországon is mindenhol táncolnak gyimesi táncokat, székit, mezőségit. Ezek a legnépszerűbb táncok.

Mindennek van egy másik vetülete is. Elsősorban zenei vetület, másodsorban a történelmi fejlődés során megmaradt hagyományokhoz kapcsolódik. A legtöbb tánc típushoz kevés dallam tartozik, pont ezért lett népszerű a széki táncrend. Szerencsés helyzetű ez a mezőségi nagyközönség, megmaradt a viselet, megmaradt a táncrend és minden táncrendhez rengeteg dallam kapcsolódik. A közép-erdélyi legényesek dalmanysága rendkívül gazdag, egy jó prímás húsz-harminc dallamot is el tud muzsikálni ugyanannak a tánc típusnak, ez azt jelenti, hogy a táncos minden héten más zenére tud táncolni. A zenei gazdagság nagyon fontos a táncoktatásban... ha csak egy dallam kapcsolódna a tánchoz, az nem lenne olyan érdekes.

Táncpedagógus-képzést kell indítani, nem tudom hányadszor mondom ezt el... hogy milyen formában lehetne ezt megoldani, azt nem tudom. A nyári tanfolyamok nem hatékonyak, nem lehet ilyen gyorstalpaló módon megoldani ezt a kérdést. Itt akkor lesz igazán virágzó táncművelés, akkor lesz igazán komoly munka, ha nem csak a lelkesedés fogja ezt vinni... ha lesz szakértő, ha lesz táncpedagógus. Addig, amíg az erdélyi magyarság nem tud annyira talpra állni gazdaságilag, hogy a saját kultúráját elartsa, addig minőségi munka nem lesz.

Két táncpedagógusunk, András Mihály és felesége, végzik az idén Budapesten, a Táncművészeti Főiskolán a néptáncpedagógiát. Haza szeretnének jönni. Melyik iskola tud egy táncpedagógust szerződtetni, hogy heti egy-két néptáncóra is kerüljön a többi mellé?

Kováts Ildikó:

– Indulásuk pillanatától figyelem a bogáncsosokat és iskolám többi diákját. Látam, hogy alakult az a csoport, aki táncolt, hogy alakult az a csoport, aki sportolt és azok, akik semmit sem csináltak, csak lógtak... Az eredmények felmutathatóak, úgy a táncos, mint a sportoló becsületes, helyénvaló emberré lett minden vonalon. A tanárok optikája is meg kell változzon. Kialakult egy olyan álláspont, hogy a táncosoknak több minden szabad és ha valamilyen baj történt... baj történik más diákkal is, nemcsak a táncossal... de akkor, bezzeg bogáncsos. Ezt nem lehet nyugodtan végighallgatni, én tudom, hogy ez a gyerek hat év alatt mit dolgozott. Szerencsére s ennek nagyon örvendek, az utóbbi időben változott a nézőpont, legalábbis bizonyos személyeknél, jobb szemmel nézik őket.

Kallós Zoltán:

– Vannak olyan tanárok, akik gyűlölködve és gyűlölettel beszélnek ezekről a gyerekekről és erről a mozgalmról. Itt, ebben az iskolában is néhányan lekezelik az egész magyar táncot és a magyar népi kultúrát.

Horváth Arany:

– Meg vagyok dőbbenve... Örülnék, ha több brassais tanár ülne itt közöttünk, hogy elmondjam, minden csernátoni tánctáborban ott voltam. Nem akarom ecsetelni a körülményeket, mert most, utólag sírnák el magukat a szülők. Éjjel szaladgáltam a sátrak között, számoltam, hány lázas gyerek van és hányan fáj a torka..., hideg volt, hidegvízben mosakodtak, de én ilyen fegyelmezett gyerekeket, kedves tanári kar, életemben nem láttam. Fáj a szívem hallani, hogy itt akár egyetlen tanár agyában is megfordulhat a gondolat, hogy elítélje azt a gyermeket, aki ott tanulta meg a fegyelmet, ott tanulta meg a táncanyanyelvét, – ott tanult meg nem félni a félelem kellős-közepén. Ez a táncázascsoport egy külön emberkategória, itt nőtt fel a szemünk láttára és különösen a tanári kar szeme láttára. Tisztelni kell őket, nem-hogy lenézni és lekezelni, mert néptáncot táncolnak és népdalt énekelnek.

Egyed Emese:

– Eszembe jut, hogy a Bogács „Új hold, fényes nap” című műsora némán ért véget, úgy harangozta be nekem igen tisztelt barátnóm, Tolna Éva, hogy „nem mondhatunk semmit, akkor legalább dobogtassunk!” Abban a dobogtató szótlanságban találtunk egymásra, azok akik a színpadon voltak egy ilyen kényszerű helyzetben

és azok akik ültünk és néztük. Ők táncoltak és már nem énekeltek, mi még mindig hallottuk az előbb énekelt dallamot és sajnáltuk, hogy nem tudjuk éppen úgy dobogtatni. Ez egy nyelv, ne felejtjük el; a tánc egy nyelv, a nyelv minden elevenségével és teljes gazdagságával. Abban a pillanatban, mikor csak koreográfia és széttördelt motívumok összekapcsolása, akkor puszta dekórum, festett kulissza. Amikor viszont jó helyről ellesett, jó szívvel, alaposan elsajátított mozgásvilág, „mozdulatország” – ahogy Kányádi mondta, akkor benne van a teljes életünk, benne van két ember találkozása, egy magányos ember találkozása egy nagy csapattal. Ezt a sok küszködést, ezt a sok belső némaságot és ezt a nagy szándékot, ami itt is kifejeződött, ezt a bezártságot, amiből hátha lesz még utcai bál, hadd fejezzük be avval a képpel, hogy a fából vaskarikát mégiscsak megcsinálták a Brassaiiban, mert most táncház is van és szakszerű szavak is. Talán nem volt hiábavaló az a hét keserves esztendő vagy talán több, nem volt hiába a barátok és egy család közeli-távoli tagjainak összefogása. Ha a gyermekek is mulatnak lent és az egész iskola ebben a pillanatban egy léttér, nemcsak táncter, akkor ne rettegjünk túlságosan, mert ezt a nyelvet egyre többen fogják beszélni és amint már tudjuk, ennek a táncsoportnak a következményeképpen találkoztak a gyerekek egymással, nemcsak a pürkereciek a kolozsváriakkal...

Köszönjük a jelenlévőknek és a bevallott és titkos rendezőknek ezt az alkalmat, mondom: csak örvendeni tudok...

Szatmári László
(Művelődés, 1992/8. 3–4.)

25 éves a kolozsvári táncház – Tranzit Ház, 2002. február 16.